

Inovācijas un lauku teritorijas

3 D printeri mazos lauku ciemos, līklīniju grīdas dēļu ražošanas tehnoloģijas izstrāde, plastmasas spiedliešanas iekārta, vikingu laika kuģu būves pamatprincipi informatīvi izglītojošā vides objektā, viena blūka bungu ražošana, vingrošanas laukums, bioloģiski audzētu ziemeļu kivi - aktinīdiju sagatavošana, biznesa simulāciju spēļu treneru mācības un interaktīva Viduslaiku muzeja izveide ir tikai dažas no inovatīvām inovācijām, kuras pēdējo divu gadu laikā gan kā ekonomiskās aktivitātes, gan visai sabiedrībai bez maksas pieejamas aktivitātes īstenotas Latvijas lauku teritorijās, balstoties uz publisko-privāto partnerību izstrādātām vietējām attīstības stratēģijām.

Lai arī katrā no šo partnerību darbības teritorijām ir izstrādāta tieši pašiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem un pašvaldībai saprotama jauninājuma jeb inovācijas terminam, tomēr lielākoties ar to tiek saprasti procesi, preces, tehnoloģiski risinājumi vai sadarbības formas, kas līdz šim nav bijušas, diferencējot vietējā līmenī (tātad nav bijušas konkrētajā teritorijā) vai nacionālā līmenī. Pēdējo divu gadu laikā, saņemot atbalstu no Eiropas Lauksaimniecības fonda Lauku attīstībai vai Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda, atbilstoši iepriekš minētajai jauninājumu definīcijai īstenotas vairāk kā 260 vietēja līmeņa un vairāk kā 15 nacionāla līmeņa inovācijas.

Šī brīža procesi un pārmaiņas visā pasaulē ietekmē to, ka lauku teritorijas attīstās daudz kompleksākā un dinamiskākā veidā, reaģējot uz esošajiem ekonomiskajiem, sociālajiem un vides izaicinājumiem, piemēram, iedzīvotāju novecošanās un migrācija, urbanizācija, pārmaiņas ekonomikā un ražošanā, klimata izmaiņas, tehnoloģiskā attīstība.

Kā norādīts OECD politikas ziņojumā: jaunā lauku attīstības paradigma ir mainījies no izlīdzināšanas un vienādošanas uz dzīves kvalitāti un attīstību dažādās dimensijās – ekonomikā, sabiedrībā un vidē, no subsīdijām konkrētiem uzņēmumiem uz dažāda veida kombinētu atbalstu visiem sektoriem (privātajam, nevalstiskajam un publiskajam) un no nacionālajiem lēmumu pieņēmējiem un lauksaimnieku organizācijām uz visu minēto trīs sektoru integrētu iesaisti kā galvenajiem lauku attīstības virzītājiem¹.

Saskaroties ar jauniem izaicinājumiem, arī ieviestajiem risinājumiem ir jāmainās, radot jaunas pieejas, pakalpojumus un sadarbības modeļus. Jaunās un inovatīvās idejas izdomā, īsteno un popularizē tieši cilvēks - **inovatīvas rīcības pamatā ir cilvēks**, tāpēc tikpat būtiski kā lēmējvarai apzināties esošos izaicinājumus un radīt atbalstošu vidi risinājumu ieviešanai, nepieciešams arī efektīvs ilgtermiņa atbalsts cilvēkkapitāla attīstībai lauku teritorijās, nodrošinot atbilstošas izglītības pieejamību skolēniem, strādājošajiem un visiem pārējiem iedzīvotājiem, t.i. gan nodrošinot augstākās izglītības pieejamību, uzlabojot balansu starp pieejamo izglītību un pieprasījumu darba tirgū, piesaistot talantīgus cilvēkus darbam un dzīvei reģionos, nodrošinot iedzīvotāju prasmju, zināšanu un kompetenču attīstību ar pieejamu pieaugušo izglītību.

Finanšu pieejamība jaunu un unikālu risinājumu izstrādē daudzkārt ir kritiska šo ideju īstenošanas uzsākšanai. Lai arī politikas veidotāji un finanšu atbalsta sniedzēji apzinās inovāciju nozīmību ne vien lauku, bet arī pilsētu teritoriju attīstībā, tomēr vēl joprojām finanšu resursi ir daudz vieglāk pieejami dažādām tradicionālām aktivitātēm un arī uzņēmumiem ar zemu risku, savukārt inovatīvi risinājumi visbiežāk neietilpst nevienā no šīm kategorijām. Latvijā tiek attīstīti dažādi uzņēmējdarbības tīkli un atbalsta instrumenti, kas gan pašlaik tiek koncentrēti lielākoties pilsētvidē. Tomēr esošā tendence un aizvien pieaugošais finansējums dažādu inovāciju attīstībai ir pozitīvas, piemēram, ES fondu atbalsta programma "Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā", kur finansējums kopumā ir ap 60 miljoni, sniedzot no 35% atbalstu lielajiem uzņēmējiem līdz 55 % mikro un mazajiem uzņēmējiem, lai veicinātu komersantu produktivitātes un konkurētspējas paaugstināšanu, izstrādājot un ieviešot jaunus produktus un tehnoloģijas ražošanā, kā arī palielinātu privātā sektora ieguldījumus pētniecībā, attīstībā un inovācijās viedās specializācijas stratēģijas jomās.

¹ OECD Policy Note. Rural 3.0. Framework for Rural Development.

Sektorāla politika un atbalsts attīstībai konkrētā vietā daudzkārt vairs nav konkurētspējīgs, jo esošā tehnoloģiskā attīstība ļauj īstenot rīcības, kur fiziskā telpa ir sekundāra, tālab **informācijas komunikāciju un tehnoloģiju** pieejamība lauku teritorijās un politika, kas atbalsta starpsektorālas un inovatīvas rīcības, nevis tradicionāla un sektorāla pieeja, ir būtiska ilgtspējīgai un konkurētspējīgai attīstībai.

Vienlaikus, būtiskā atšķirība starp pilsētu un lauku vidi ir iepriekš minētais tradicionālais dzīvesstils, lokālpatriotisms un, iespējams, pat konservatīvisms, radot ļoti trauslu un jutīgu vidi jaunumu ieviešanai lauku teritorijās, tālab, īstenojot inovatīvus risinājumus, daudzkārt ir jāstrādā arī ar vietējo iedzīvotāju iesaisti. Tāpēc, lai arī inovāciju attīstība ir daudz iespējamāka nesaistīti ar vietu, lauku teritorijās, lai apzinātu konkrētās teritorijas kultūru, pieredzi un citus aspektus, ir nepieciešams atbalsts un iesaiste gan no vietējās pašvaldības, gan uzņēmējiem un iedzīvotājiem.

OECD konferencē 2018. gada sākumā kā 10 atslēgas elementi: decentralizēta ražošana (*pārveidojot tradicionālas centralizētas lielas rūpnīcas uz decentralizētām*), droni (*risinājums sociālajām un ekonomiskajām aktivitātēm*), vērtību maiņa (*sociālās attieksmes un pieņēmu maiņa ir būtisks lauku teritoriju izmaiņu radītājs*), digitāla tīkla pastāvēšana (*uzticams interneta nodrošinājums ir ārkārtīgi būtisks biznesa izaugsmei un lauku kopienu iespējām būt tiešsaistē*), veselības nākotne (*būtisku medicīnas pakalpojumu pieejamība var palielināt lauku iedzīvotāju labklājību*), bez vadītāja auto (*var pārsniegt 60 minūšu sliekšni un palielināt pilsētu un lauku mijiedarbību*), izglītības nākotne (*tehnoloģiju atbalsts izglītības sistēmai ir būtisks izglītības nodrošināšanai attālās teritorijās*), procesi „mākonī” un „lietu internets” (*papildinoši tehnoloģiskie pakalpojumi var sekmēt produktivitāti un piegādes iespējas lauku teritorijās*), decentralizētas enerģijas sistēmas (*neliela apjoma atjaunojamo resursu enerģijas ražošana var nodrošināt elektrību par zemākām izmaksām attālinātās teritorijās*).

Vai inovatīvas lauku teritorijas ir izņēmumi vai nepieciešamība ikvienā lauku teritorijā? Kas ir efektīvākie atbalsta instrumenti jaunu risinājumu sekmēšanai? Šie un citi jautājumi par inovatīvām precēm, procesiem, tehnoloģiskajiem risinājumiem un sadarbības veidiem būs diskusiju epicentrā arī LLF, 2019. gada jūnijā organizējot 4. Latvijas Lauku kopienu parlamentu par jauno lauku attīstības paradigmu.

Biedrība „Latvijas Lauku forums”
Tel. +37129442492
E-pasts: laukuforums@gmail.com